

in demokratično izvoljenih pobalinov, ki jim je vseeno za poezijo, za kulturo, za umetnost. Takoj ko se prikomolčijo na oblast, porinejo kulturo in poezijo na obrobje življenja. Nič razen osebnih in strankarskih koristi jim ni pomembno, ničemur ne prisluhnejo, nič jih ne vznemiri, ničesar ne razumejo in nočejo razumeti v svoji neskončni hlapčevski omejenosti. To stanje načrtne in popolne ignorance je strašnejše kot ideološka cenzura. Ko bodo kulturo, poezijo, jezik, umetnost popolnoma porinili na obrobje, bo ta tisočletni narod izumrl. Že umira. Že odhaja. Novodobni globalni voditelji so svet ustrojili tako, da se ne sliši ničesar več, zgolj hrup trgovinskih centrov in trušč cenene zabave, v katero hočejo stlačiti prav vse, kar je še nedavno bila kultura. Za novokomponirane slovenske voditelje je tako kultura zgolj zabava in zabavnjaštvo. In tudi velika večina ljudi, kar se mi zdi najstrašnejše, misli podobno. Za večino slovenčeljnov, kot nas je enkrat za vedno lucidno označila pesnica, so ustvarjalci nekoristni paraziti in zajedavci. Kapitalska pamet bi rada iz poezije in lepote naredila trgovski spektakel. Celo iz podelitve literarnih nagrad bi radi naredili televizijski resničnostni šov pričakovanja, zavisti in tekmovanja. Ker narcisoidno sodelujemo v tem, vsi skupaj izgubljammo bitko. Bojim se, da za vedno.

Melita Forstnerič Hajnšek
Večer, 24. september 2016, str. 6

Aleš Šteger: »NUJA PO ANGAŽIRANIH KURENTIH«

(Foto: Marko Vanovšek)

*Kurent je vaš prvenec za otroke. Kako to, da tako – razmeroma pozno – po osmih pesniških zbirkah, treh proznih knjigah in esejih? Po navadi je proces obraten in so zgodnja dela mladinska. Uredniki so me v preteklosti pogosto nagovarjali, naj napišem kaj za otroke. Pa se mi je to zmeraj zdel neki povsem drug kozmos s svojimi zakonitostmi obrti. Potem pa se mi je zgodil Kurent kot muzikal za lutkovno gledališče. Zgodil v smislu, da me je pritegnilo sodobno oblikovanje mitoloških likov, kot sem ga srečal pri angleškem pesniku Tedu Hughesu, predvsem v njegovi knjigi za otroke *The Iron Man*. Obenem je nemški režiser Peter Zach pričel snemati dokumentarni film *Brezmejno*. Med drugim je v pustnem času šel na Ptuj in posnel tamkajšnje rajanje. Ko sem pregledoval grobi material, sem se zaustavil ob postapokaliptičnih podobah kurentov, ki so jih izdelali učenci srednje elektrošole.*

To so bila bitja, ki so spominjala na kurente, a so bila izdelana iz žic, električnih vezij, na glavah so jim utripale diode. Izgledali so kot kurenti, a taki, ki so kot edini preživeli civilizacijsko kataklizmo. Tam nekje vmes, med temi kurenti in moderno mitologijo, je vzniknila zamisel za mojega *Kurenta* in nekako samoumevno je bilo, da bo to delo za mlajše bralce. A preden sem knjigo končal, je moralo preteči kar nekaj Drave in časa in jaz sem se moral naučiti kar nekaj železnih, če ne kar jeklenih pravil, ki veljajo v svetu knjig za mlajše.

Pred petimi leti je Kurent prvič nastal kot lutkovni muzikal za otroke v koprodukciji LGM in MGP. Tudi s tem žanrom (Songspiele) ste se prvič spoprijeli? Kako to, da ste tvarino preoblikovali v mladinsko povest?

Iz lahkomišelnosti. Ker sem se z likom kurenta in fabulo muzikala *Kurent* ukvarjal več let, sem naivno pomislil, da bi adaptacija zgodbe v obliki daljše povesti morala biti enostavna. Pa je bila vse prej kot to. Ker se pisanje za oder in za knjigo v temelju razlikujeta. Na primer: kurent v muzikalu poje, je po svoji naravi veliko bliže ljudem. V knjigi je kurent bitje brez glasu. Njegova dejanja so vse, kar kurent je. A do tega ključnega spoznanja in razlikovanja je bilo treba priti skozi pisanje. Tudi zgodba v proznem *Kurentu* je precej drugačna, nadgrajena in razširjena v primerjavi z besedilom za oder, kjer je potrebna redukcija fabule, osredotočenje na en zaplet in razplet, ponavljanje motivov skozi refrene in tako dalje. En kurent skratka, ki sta postala na koncu dva.

Kurent kot zelo eksploatiran mitski lik, tudi turistično, folklorno sprofaniran, je najbrž za vas kot Ptujčana pomenil hkrati organsko bližino in past? Ste mu zato dodelil drugačno vlogo, namreč kritičnega opazovalca sodobnega sveta?

Vprašanje prave mere me je ves čas zasledovalo. Kako lik kurenta ne izmalčiti ali ga poljubno odpeljati proč od njega, a obenem zavzeti neko izvorno, lastno držo. Odličnih upodobitev kurenta v literaturi in likovni umetnosti ne manjka. Vse to je seveda lahko precej zavezujoči balast. Po drugi strani pa je tudi vzpodbuda, da pišeš dalje na ramenih velikanov.

Postavili ste ga v čas globalnega segrevanja, mu odvzeli vso moč in tudi priljubljenost ter ga vrgli v ta novi svet, da bi spet našel svoje mesto. Sooča se na tej poti z vsemi tegobami sodobnega sveta – od ekoloških problemov do razrahljanih medosebnih odnosov. Angažirano besedilo, ki je za avtorja lahko tudi nevarno, ker glede na aktualnost lahko preide v plakatnost, floskule, banalnost. Kako ste se obvarovali?

Bralci bodo presodili, do kolikšne mere sem se obvaroval plakatnosti. Sicer pa so poenostavitve zmeraj past. Veliko slabe literature za otroke je pisane iz neke simplificirane pootročene drže. Jaz otrok nikakor ne doživljam kot poenostavljenih variant odraslih, kvčjemu nasprotno je pogosto res. Obenem pri pisanju za otroke ne moreš pleteničiti ali se postavljati s frazami, napaberkovanim podatkovnim znanjem, se pravi s prijemi, ki v našem odraslem svetu največkrat služijo raznim strategijam zamegljevanja, katerih skupni cilj je prikriti ubožnost tistega, ki govori veliko, pove pa nič. Otroci so kritiki brez milosti. Če se jih torej jemlje resno v njihovem kompleksnem dojetanju in odzivanju na svet in obenem upošteva, da z besednimi meglicami človek ne pride daleč, se prične svetlikati že nekakšna receptura za pisca, seveda pod pogojem, da ima kaj za povedati. Mimogrede: včeraj je bila ena osrednjih novic dneva nakup Monsanta, svetovno največjega podjetja, ki ponuja gensko spremenjena semena, s strani Beyerja,

nemškega kemijskega koncerna, znane- ga med drugim po proizvodnji škropiv. Skupaj bosta podjetji obvladovali do 40 odstotkov svetovnega trga s semeni, se pravi s tem, kar v končni fazi mi jemo. V luči takih srhljivih novic se zdi Ku- rent prav nemočen in nič kaj angažiran lik, prej omehčano realističen. Nuja po angažiranih, kritičnih kurentih v naših življenjih skratka raste.

Kurent, ki v mitologiji preganja zimo, mora v vaši povesti, ki se brati z znan- stveno fantastiko, osvoboditi zimo, ki jo je v svojem pohlepu »ukinil« Peklin, kapitalistični despot, a tudi črni mag. Vaša kritična ost je uperjena tudi proti bebavemu potrošništvu. Noben lik pa ni premočrten. Vsi so kompleksni, več- plastni in nič ni čisto tako, kot je videti? Kot avtor si želim, da bi knjige vzbujale pri bralcih radovednost o svetu, ne le čudenje nad njegovo lepoto, marveč tudi vprašanja o njegovih manj lepih plateh. Z radovednostjo namreč pridejo vprašanja in tem naj bi sledili odgovori. To pa je že začetek pogovora. Ne živimo v enostav- nih časih, in zdi se, da edino pogovor, a ne pogovor vnaprej pripravljenih in znanih floskul, marveč argumentiran, iskren pogovor lahko prispeva k boljšemu jutri.

Mitsko, magično, skrivnostno sublimno je knjigi prispevala tudi Tina Dobrajc, ilustratorka in scenografka v predstavi izpred petih let. Posebna sinergija med vizualnim in verbalnim? Kako sta se našla?

Pred delom pri muzikalu Tine sploh ni- sem poznal, tako da se moram zahvaliti obema režiserjema Petru Srpčiču in Saši Jovanoviču, da sta jo tedaj izbrala. Leta kasneje, ko so pri Mladinski knjigi iskali ilustratorko, sem šel v ptujsko mestno hišo, kjer so v hodniku visele nagrajene slike iz letnega natečaja. Glavno nagrado je prejelo izjemno platno, Tinin kurent,

ki je pravzaprav mlado, žalujoče dekle v kurentovi opravi. Bil sem prevzet in očaran in sem fotografijo tega platna pokazal urednikom na Mladinski, ki so se potem takoj odločili za Tino. Moram povedati, da mi je bilo skupno delo pri tej knjigi v izjemno veselje in sem neskončno hvaležen, da so nam na založbi omo- gočili postopno, premišljeno in notranje uglašeno nastajanje knjige. Pavle Učakar, urednik ilustracije, je tu skupaj z Ireno Matko Lukan res ogromno prispeval. To se pri nas pri tako kompleksnih, vizualno bogatih knjigah ne dogaja zmeraj, prej nasprotno.

Deklica Flora je tudi zelo poseben lik – najšibkejša je najpogumnejša. Je simbol vezi ljudi z naravo, ki je bila brutalno pretrgana. Kako ste zasnoval like? Je prvotna dramska struktura vplivala tudi na prozo?

Flora je pozitiven lik. Obenem jo ves čas spremlja nekaj alegoričnega. Pri pi- sanju sem zmeraj znova moral misliti na podobe Sandra Botticellija, potem pa, da se malo ohladim, na Spice girls. Šalo na stran: ni lahko ustvariti like, ki niso šablonski, ampak take, katerim verjame- mo, da je njihova osebnost plod globin- skih procesov, motivirana in živa. V tem smislu se je bilo treba precej odmakniti od likov, ki so zaživeli v muzikalu, saj te oživljajo igralci na odru s svojo interpre- tacijo. V knjigi pa je del te interpretacije treba že zapisati v sam tekst.

Poznava floskule o »otroku v sebi«, ki ga prebudi mladinska literatura v avtor- ju. Kaj vse ste prebujali vi v Kurentu? In kakšen je vaš odnos do te večno se bojujoče zvrsti v korpusu literature?

Odkar imam sam sina, sem dnevno so- očen z literaturo za otroke in mladino. A je tukaj treba tudi dodati, da sem mu- zikal pričel pisati več let, preden se je sin rodil, in ukvarjanje s temo in mlado publiko ni sovpadalo z mojo starševsko

preokupacijo. Sinu je bilo štiri leta, ko sem mu na glas prebiral kurenta in sva gledala Tinine ilustracije in na njegovem odzivanju sem lahko videl, kaj gre in kaj manj, ne glede na to, da je knjiga klasificirana za starostno kategorijo 12 plus.

Ste znani »multifunkcionalnež« v umetnosti in njenih pojavnih oblikah. Vse ste že vzeli, tudi branje, pisanje na kraju samem, po vsem svetu ... Noben format vam ni tuj ...

Nisem prepričan, da je multifunkcionalnost ustrezen izraz. Če bi res bil, bi pisal najbrž več za film ali gledališče. Bolj gre za skupni vrelec imaginacije, ki je obenem vsebinski in formalni izziv, soočenje s tem, kar me kot pisatelja intimno kliče. Temu klicu je zmeraj treba dati določeno obliko, masko, podobo. Enkrat je to pesem, drugič roman, tretjič eseji. Zame, intimno, med posameznimi

žanri ni tako velikih razlik, kot to rada prikazuje literarna teorija. Prej izziv, ustreči notranjim zakonitostim posamezne teme, biti vdan podložnik klica k pisanju, a obenem ostati svež, hiter, bister, svoj.

Reševanje sveta je hudo težavna misija, ki jo vaš Kurent prevzema. Verjamete vanj?

Verjamem, da je bolje po lastnih močeh prispevati za spreminjanje sveta na bolje kot pa sestri za pogrnjeno mizo in jadicovati. Spomnim se moje babice, sicer Haložanke iz vasi Paradiž, ki je nam, otrokom, rada ponavljala stavek: svet drvi nezadržno peklu naproti. Pomislite, kakšne besede od nekoga, ki je prihajal iz Paradiža!

Melita Forstnerič Hajnšek

Večer, 24. september 2016, str. 8